

Prof. dr Velimir Filipović

LISABONSKI NACRT REVIZIJE MEDJUNARODNE KONVENCIJE
ZA IZJEDNAČENJE NEKIH PRAVILA O POMORSKIM PRIVILEGIJIMA
I HIPOTEKAMA OD 1967.

1. UVODNE NAPOMENE

Jedna od tema XXXIII plenarne konferencije Medjunarodnog pomorskog odbora (dalje CMI) koja se održala u Lisabonu od 19. do 25. V 1985. bila je revizija Konvencija o pomorskim privilegijama i hipotekama. Time je CMI nastavio svoju suradnju s međudržavnim organizacijama: Medjunarodnom pomorskom organizacijom (IMO) i Komisijom Ujedinjenih naroda za trgovinu i razvoj (UNCTAD), koje su na svom dnevnom redu imale upravo ta pitanja.

Rad na reviziji u krilu CMI-a trajao je nekoliko godina, a započeo je s istraživanjima razloga zbog kojih zemlje common lawa nisu ratificirale Konvenciju od 1926. i razloga zašto revidirana Konvencija od 1967. nije nikada stupila na snagu. Prva istraživanja pokazala su da su rješenja Konvencije od 1967. uglavnom prihvatljiva i da bi uz manje preinake tu Konvenciju mogao prihvatiti veliki broj država. Zbog toga je već na prvom sastanku medjunarodne komisije održanom od 20. do 21. IX 1983. u Londonu odlučeno da se kao osnova budućeg rada uzme tekst Konvencije od 1967. i na njenom tekstu ustanove potrebne promjene. U tu svrhu razaslani su i upitnici nacionalnim udruženjima. Od dvadeset pristiglih odgovora (među kojima i našeg Udruženja) predsjednik komisije i CMI-a, F. Berlingieri sačinio je pregled svih odgovora. Na temelju tog izvještaja održao se drugi sastanak komisije u Bruxellesu 4. i 5. IV 1984. Nakon tog sastanka održan je u Londonu treći sastanak komisije 7. i 8. IX 1984. i četvrti sastanak 7. XII 1984. Na posljednjem sastanku sastavljen je i konačni prijedlog promjena s alternativnim rješenjima pojedinih odredaba Konvencije od 1967. Taj tekst bio je osnovna rasprava na Lisabonskoj konferenciji CMI-a.

Na samoj konferenciji tekst je raspravlján u komisiji konferencije, na kojoj je podnesen niz amandmana pojedinih nacionalnih udruženja. Nakon iscrpne rasprave i glasanja o tim prijedlozima izradjen je definitivni tekst prijedloga revizije koji

je prihvaćen ujedno s još nekim amandmanima podnesenim samoj Plenarnoj konferenciji.

U daljnjem tekstu iznijet ćemo analizu pojedinih članova uz kraća objašnjenja i razloge koji su doveli do njihove nove stilizacije.

2. ANALIZA ČLANOVA NACRTA REVIZIJE

Ad čl. 1: Kao jedna od redakcionih promjena odnosno nadopuna prihvaćen je prijedlog da svaki od članova ima svoj naslov, što je i provedeno kroz čitavu Konvenciju, osim posljednjeg člana 14 koji je u zadnji čas prihvaćen.

S obzirom na nepostojanje definicije pojma mortgagea i hipoteke kao i sličnih stvarnih prava koja se u nekim državama opisuju u upisnike brodova bilo je predloženo da se u čl. 1 doda izraz "similar registrable charges" (slični upisivi tereti). Na veliko protivljenje predstavnika UK zbog izraza "similar" nakon dugotrajne rasprave o eventualnoj potrebi definicije prihvaćena je zamjena riječi "similar" (slična) s riječima "same nature" (iste prirode), pa je tako u konačnom tekstu uz mortgage i hipoteke uvršten izraz "registrable charges of the same nature" (upisivi teret iste prirode). Kako bi to moglo izazvati sumnje o karakteru prirode takvih tereta rečeno je izričito da oni moraju služiti kao sigurnost za novčana plaćanja.

U sl. c) čl. 1 originalnog teksta Konvencije od 1967. među neophodnim uvjetima za međunarodno priznanje upisanih mortgagea i hipoteka bila je navedena svota koja se osiguravala tim stvarnim pravom. Na intervenciju angloameričkih pravnika koji su upozoravali da postoje tzv. "open account mortgage" i "future advanced mortgages", tj. kod kojih nije određena svota nego samo objekt osiguranja tražbine, prihvaćeno je izostavljanje riječi "the amount secured" (iznos osigurane svote). Premda su kontinentalni pravници smatrali da je iznos svota na koju je upisana hipoteka dosta važan, ipak je zbog toga da bi se omogućilo prihvaćanje teksta prijedloga revizija, promjena u plenumu prihvaćena.

Ad čl. 2: Ovaj član je prema onome u Konvenciji od 1967. ostao nepromijenjen.

Ad čl. 3: U ovom članu je prema tekstu Konvencije od 1967. došlo do promjena. Te promjene bile su potaknute engleskim prijedlogom u kojem se izričito naglašuje da se član 3 primjenjuje na slučajeve dobrovoljne prodaje ili promjene vlasništva.

St. 2 ovog istog člana zadržao je nepromijenjeni tekst Konvencije od 1967. u istom članu.

Nije prihvaćen američki prijedlog da se upis u novi upisnik uvjetuje pristankom svih stvarnopravnih vjerovnika, da se upis izvrši baš u odredjeni upisnik. Jugoslavenska delegacija je također glasala protiv ovog prijedloga.

Ad čl. 4: Brojni amandmani bili su podneseni radi promjene i nadopune teksta nacrtu revizije.

U ovom članu je ispuštena definicija što sve obuhvaća pojam vlasnika, a umjesto toga se nabrajaju osobe prema kojima mogu nastati tražbine koje će teretiti brod privilegijima. Premda je o tome bilo dosta raspravljanja, čini nam se da ta izmjena predstavlja više redakcionu nego materijalnopravnu promjenu. Medjutim jedna značajna promjena nastala je tako što je na prijedlog delegacije V. Britanije isključen "charterer" dakle svaki naručitelj u brodarskom ugovoru, a ostao samo zakupoprimac broda, tj. brodar u našem smislu, a u engleskom tekstu "demise charterer".

Oko privilegija nabrojanih u čl. 4 bilo je vrlo mnogo raspravljanja u pripremnom radu i na samoj plenarnoj konferenciji. Naime bilo je jasno da će pomorski privilegiji što ih bude više, djelovati nepovoljno na hipoteku tj. na mogućnost financiranja i razvoja trgovačke mornarice. S druge pak strane nije se mogla zanijekati uloga koju pomorski privilegiji imaju za redovito odvijanje pomorske plovidbe.

Jedan od najspornijih privilegija koji je bio i nepoznat u nekim pravima, npr. SAD, je privilegij doprinosa za socijalno osiguranje. U tekstu nacrtu revizije konvencije bile su predviđene alternative. U komisijskom radu bio je prihvaćen amandman V. Britanije, no u konačni tekst ušao je zajednički prijedlog Brazilije, Kanade, Danske, Finske, Francuske, SR Njemačke, Norveške, Švedske i SAD koji je bio baziran na izvornom britanskom prijedlogu i koji je uključio naknade za socijalno osiguranje koja se plaćaju u ime članova posade. Time se željelo jasno istaknuti da su u nacrtu isključeni socijalni doprinosi fiskalne prirode.

Privilegij za lučke naknade, troškove plovidbe kanalima i drugim plovnim putovima kao i troškovi pilotaže zadržali su privilegij na drugom mjestu u nepromijenjenoj stilizaciji. Isto tako je privilegij za spašavanje, uklanjanje podrtina i doprinose u zajedničku avariju ostao na petom mjestu u nepromijenjenoj stilizaciji.

Tražbine iz deliktних i kvazideliktnih osnova ("in tort") su kao i u Konvenciji od 1967. dva odvojena privilegija: pod 3. utvrđen je privilegij za smrt i tjelesne povrede koje su nastale na kopnu ili u vodi u vezi s izravnim iskorištavanjem broda, a drugi za deliktne ili kvazideliktne tražbine uslijed stvarnog gubitka ili oštećenja prouzročenog iskorištavanjem broda. Nije prihvaćen prijedlog Kanade da se dodaju riječi "or in connection with" tj. "ili u vezi s", koji je trebao izraziti misao da bude pokriven i ekonomski, a ne samo stvarni gubitak. Taj prijedlog bio je odbijen s velikom većinom glasova, među kojima i Jugoslavije.

I u revidiranom tekstu nisu privilegirane ugovorne tražbine zbog gubitka ili oštećenja tereta, kontejnera i putničkih stvari prevoženih brodom, jer se radi o tražbinama koje izviru iz ugovora. U pretkonferencijskom tekstu nije bilo isključenja "putničkih stvari prevoženih brodom", ali je dosljedno isključenju ugovornih tražbina i ova tražbina izuzeta iz privilegija.

Od značajnih promjena treba svakako istaći dopunu st. 2 čl. 4 prema kojoj se izričito, uz već postojeće izuzetke u vezi sa štetama od radioaktivnih zagađivanja, isključuju i štete od zagađivanja naftom. Time se ta potraživanja ne mogu svrstati u tražbine koje stvarno pravno terete brod koji je zagadio okolinu.

Ad čl. 5: U pogledu normiranja reda prvenstva pomorskih privilegija međusobno i prema upisanim stvarnim pravima na brodovima nema nikakvih značajnih promjena prema odredbama Konvencije od 1967.

Ad čl. 6: U bitnim točkama svog sadržaja je i ovaj član vjeran Konvenciji od 1967, ali mu je na kraju dodana rečenica kojom se pravo retencije osigurava za brodograditelja ili brodogopravljača i u slučaju kada on izgubi posjed broda, ali samo pod uvjetom da je taj posjed izgubio zbog zaustavljanja ili pljenidbe po nalogu nadležnog organa.

Ad čl. 7: Prvi stav ovoga člana u Konvenciji od 1967. je izostavljen, na prijedlog skandinavskih država, a jer je postao suvišan s obzirom na novu stilizaciju st. 1 čl. 4.

U ovom članu u st. 2 (koji je postao sada jedini stav ovog člana) dodano je na prijedlog Španjolske da privilegiji prate brod ne samo kad dodje do promjene prava vlasništva ili upisa broda, nego i kada dodje do promjene zastave. Premda je to izuzetak, ipak u pojedinim državama postoji mogućnost promjene zastave bez promjene upisa u upisnik brodova i bez promjene vlasništva.

Ad čl. 8: Pitanje vremena u kojem se gase pomorski privilegiji bilo je opširno raspravljano i u komisiji i na plenumu konferencije. Nisu prihvaćeni prijedlozi ni V. Britanije koja je tražila da se rok utruća produži na dvije godine, ni prijedlozi Nizozemske delegacije koja je smatrala da bi privilegij za tražbine za doprinose za socijalno osiguranje trebao trajati samo 6 mjeseci. Prema tome je st. 1 čl. 8 ostao nepromijenjen prema tekstu Konvencije od 1967, s time da je osim zaustavljanja kao razloge za sprečavanje gašenja uvrštena još i zapljena broda ("seizure").

St. 2 ovog člana je prema 1967. dopunjen tako da se u njemu kaže da rok ne teče za vrijeme za koje je zaustavljanje ili zapljena broda nedopušteno po zakonu. U međunarodnoj komisiji se smatralo da prijedlog koji je ona podnijela konferenciji uklanja sve sumnje u pogledu toga što mora po zakonu biti nedopušteno u svrhu da se obustavi tok vremena utruća privilegija, jer se navode samo zaustavljanje ("arrest") i zapljena ("seizure") pa prema tome se zakon mora upravo na njih odnositi. U plenumu je norveška delegacija opetovala svoj prijedlog iz međunarodne komisije prema kojemu bi za privilegirane tražbine zbog neplaćenih plaća i drugih dugovanih iznosa zapovjedniku, drugim časnicima i posadi broda bilo dovoljno podnašanje tužbe za to da se prekine tok roka utruća privilegija. Taj prijedlog obrazložen je čestim slučajevima u praksi kada se zbog razmjerno manjih iznosa moralo pristupiti zaustavljanju broda i eventualnoj njegovoj prinudnoj prodaji, što zapravo nije bilo ni na korist privilegiranim vjerovnicima toga razreda ni ostalim vjerovnicima pa ni samom brodu. U glasanju 13 delegacija bilo je za taj prijedlog (1 jugoslavenska delegacija), a 21 protiv i 1

uzdržana, tako da taj prijedlog nije prošao.

Ad čl. 9: On je nepromijenjen preuzet iz Konvencije od 1967. u nacrt njene revizije.

Ad čl. 10: Za ovaj član vrijedi isto što i za čl. 9 s onom promjenom koja sljedi iz promjene izvršene u čl. 1 nacrta konvencije.

Ad čl. 11: Već u međunarodnoj komisiji i njenom prijedlogu, a i u nacrtu revizije konvencije na konferenciji bilo je prihvaćeno na prijedlog SAD da se ispusti iz st. 1 ovog člana drugi postav Konvencije od 1967. prema kojemu se nikakav brodarski ugovor ni ugovor o prijevozu neće smatrati privilegijem ili opterećenjem ("encumbrance") na brodu u vezi s prinudnom dražbom broda. Smatralo se da je ta odredba nepotrebna i da stvara zabunu. U daljnjem toku konferencije je japanska delegacija predlagala da se ipak zadrži taj podstav, jer da je on potreban i koristan s gledišta prakse pojedinih zemalja. Medjutim prijedlog je otklonjen na 12 za (i jugoslavenska delegacija), 14 protiv i 5 uzdržanih glasova. Jugoslavenska delegacija je smatrala da po načelu "superfluum non nocet" takva odredba ne bi morala stvarati zabunu, a ukoliko u nekim državama postoje suprotni propisi ili pak nejasnoće to bi valjalo na taj način izričito normirati.

Grčka delegacija se zalagala za brisanje t. (a) i (b) st. 1 i čitavog st. 3 ovog člana, smatrajući da upravo tim odredbama valja zahvaliti što Konvencija od 1967. nije nikada stupila na snagu. Ti prijedlozi medjutim nisu naišli na nikakvu podršku. Prijedlog delegacije SAD da se iz st. 3 ovog člana brišu riječi u prvoj rečenici tog stava i to koje su (u Konvenciji od 1967) glasile "i da je utržak takve prinudne prodaje bio raspodijeljen u skladu sa st. 2 ovog člana ili da je položen kod organa koji je nadležan prema pravu mjesta prodaje", prihvaćen je znatnom većinom glasova, medju kojima i jugoslavenske delegacije.

Tako prestiliziran čl. 11 unesen je u nacrt revizije Konvencije.

Ad čl. 12: U vezi sa st. 2 ovoga člana postojale su alternative da ga se zadrži u stilizaciji Konvencije od 1967, ili da ga se izostavi. Smatralo se naime da i kad ništa ne bi bilo rečeno prema bruxelleskoj Konvenciji o imunitetu državnih bro-

dova od 1926. i prema postojećim načelima međunarodnog prava mora rezultat bi bio isti kao i kada taj stav postoji u ovoj konvenciji. Ipak se radi jasnoće i sigurnosti rješenja zadržala stilizacija Konvencije od 1967.

Postojao je i prijedlog delegacije SSSR-a da se u tom članu briše st. 2, a da se umjesto njega uvrsti odredba prema kojoj bi i brodovi u vlasništvu države, a koji se iskorištavaju u trgovačke svrhe, bili izuzeti od izvršenja pomorskih privilegija ukoliko bi imali posebnu izjavu države da će ona pokrivati tražbine koje odgovaraju privilegijima i da će poduzeti shodno kako bi se izvršile presude ili arbitražne odluke nadležnih organa. Jugoslavenska delegacija izjasnila se protiv tog prijedloga tvrdeći da se njime zapravo u praksi briše razlika između državnih brodova u trgovačkoj i netrgovačkoj službi. Naša delegacija je također smatrala da ne stoji pozivanje na analogiju sa svjedodžbom iz Konvencije od 1969. o građanskoj odgovornosti za naknadu štete od zagadjivanja mora, jer ta svjedodžba sadržava samo pokriće ograničeno odgovornosti prema toj konvenciji i zamjenjuje osigurateljni certifikat, a nije blanketna ovlast brodu da izbjegava sudbenost obalnih država. Na tu intervenciju delegacija SSSR-a nije doduše povukla svoj prijedlog ali je zamolila da se o njemu ne glasa pa tako nije ušao u konačni prijedlog konferencije, no očekivati je da će biti ponovljen u kasnijim fazama rada na toj konvenciji na međudržavnom službenom planu.

Ad čl. 13: Na ovaj član nije bilo nikakvih prijedloga za izmjene pa je tako u nacrt revizije ušao nepromijenjen iz Konvencije od 1967.

Ad čl. 14: Predloženi tekst ovoga člana imao je pod t. 2 dvije alternative prema kojima se moglo staviti rezerve u vezi s globalnim ograničenjem odgovornosti vlasnika morskih brodova ili u vezi s prvenstvenim namirenjem privilegija kod raspodjele fonda ograničene odgovornosti.

Neke delegacije su smatrale da bi trebalo povećati mogućnost stavljanja rezervi na neke sporne odredbe ove Konvencije, dok su druge bile protiv bilo kakvih mogućnosti stavljanja rezervi i smatrale da je čitav član 14 nepotreban, jer da su njegove odredbe već sadržane u tekstu Bečke konvencije o pravu ugovora od 1969. Tako je u komisiji na konferenciji ispušten

čl. 14, pa je u plenarnoj konferenciji nacrt imao samo 13 članova. U plenumu je podnesen zajednički prijedlog delegacije DDR-a i Nizozemske, nadopunjen unesenim prijedlogom predstavnika V. Britanije u sadašnjem tekstu tog člana. Njegova je svrha da se nakon osnivanja fonda ograničene odgovornosti bilo prema međunarodnoj konvenciji ili domaćem pravu koje je primjenjuje, isključi mogućnost prvenstvenog namirenja pomorskih privilegija izvan redovnog postupka raspodjele fonda ograničene odgovornosti. Ovo se jasno tiče samo onih privilegiranih tražbina za koje postoji mogućnost ograničenja odgovornosti.

3. ZAKLJUČAK

U konačnom glasanju o tekstu nacрта revizije konvencije 25 delegacija je glasalo za (među kojima i jugoslavenska), 8 ih se uzdržalo, a nitko nije glasao protiv. Time je načinjen jedan novi nacrt vrlo važnog međunarodnog instrumenta o stvarnim pravima na brodu, koji će zajedno s konačnim komentarom predsjednika konferencije F. Berlingierija biti upućen IMO-u i UNCTAD-u prema postojećim sporazumima između tih međjuvladinih organizacija. Svakako će ovaj nacrt predstavljati polaznu točku za modernizaciju unifikacije pomorskih privilegija i hipoteka. Nadamo se da pomorska privreda na to neće odviše dugo čekati.

SUMMARY

Prof. dr Velimir Filipović: THE LISBON DRAFT REVISION OF THE CONVENTION ON MARITIME LIENS AND MORTGAGES 1967

One of the XXXIII CMI International Conference held in Lisbon from 19 to 25 May 1985 was the revision of the 1967 Brussels Convention on maritime liens and mortgages. This subject had been discussed for several years at 4 CMI International Subcommittees and was presented at the Lisbon Conference in the form of a draft revision with alternatives.

In this paper the author analyses the articles of the new draft from the point of view of the Yugoslav delegation to the Conference. Concerning the final voting on the Draft (25 in favour, none against and 8 abstentions) the author concludes that the draft will be a starting point for the modernization of this very important maritime convention. But the final decision will be in the hands of IMO and UNCTAD, which will do further work and in the end convene a diplomatic conference on this matter. The author believes that the shipping world will not have to wait too long for this.